

Met vrede gegroet en gezegend met licht

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e schriftlezing: Deuteronomium 28,1-6

2^e schriftlezing: Lucas 1,39-46

Gemeente van Jezus Christus,

In het kader van het jaarthema *Alles onderzoeken en het goede bewaren* diepen we oude vormen van geloofsbeleving op en experimenteren we met nieuwe vormen. Deze maand doen we dat rond een belangrijke uitingsvorm van geloven, namelijk beweging. Geloof is immers niet alleen uit het gehoor, geloven doe je ook met lijf en leden, niet alleen door stil op een stoel te zitten, maar ook in andere lichaamshoudingen en door op te staan, in beweging te komen en naar iets of iemand toe te gaan. Alle verhalen die we lezen in deze Advents- en Kersttijd zitten vol beweging. Het begon met Zacharias, de priester die na een ontmoeting met de engel Gabriël sprakeloos geworden was en daarom zich van gebarentaal bedienen moest. Met zijn handen en zijn lijf en de mimiek van zijn gezicht moest hij proberen over te brengen wat hij wilde zeggen. De vorm die wij hebben geoefend in verband met dit verhaal, was het bidden van het Onze Vader met gebaren – de kinderen deden het ons voor. Vorige week lasen we hoe de engel Gabriël aan Maria een bezoek bracht. Een groet uit de hemel kwam de engel overbrengen. Het verhaal van vandaag zit opnieuw vol beweging. Maria reist in grote haast naar haar nicht Elisabet, helemaal van het noorden naar het zuiden van Israël. Wanneer Maria bij aankomst haar nicht groet, dan springt het kind dat Elisabet draagt onder haar hart, van blijdschap op in haar schoot. En Elisabet beantwoordt de groet van Maria met woorden van zegen: ‘De meest gezegende ben je onder de vrouwen en gezegend is de vrucht van je schoot.’ In dit verhaal gaat het dus om een groet van mens tot mens, op aarde, onder de hemel.

De geloofsvorm die we er vandaag uitlichten, in verband met dit verhaal, is het groeten dat wij doen in een kerkdienst en dan met name de vredegroet die we wisselen als onderdeel van het Tafelgebed bij de viering van de Maaltijd van de Heer. Een heel beweeglijk moment in de dienst, van opstaan en handen schudden, je omdraaien en naar iemand toelopen. Vanuit de bezinning op wat dit groeten nu eigenlijk betekent, zullen we straks, bij de Maaltijdviering, extra bewust en mogelijk ook met een eigen invulling ‘elkaar groeten met vrede en zegenen met licht.’

Want groeten verschilt niet zo heel veel van zegenen. De grens tussen groeten en zegenen is niet heel strikt

te trekken.

Een groet is immers, net als een zegen, een soort wens. *Goedendag!* Ik wens je een goede dag toe. *Vaarwel!* *Goede reis!* Ik hoop dat je een goede reis zult hebben. *Tot ziens!* Hopelijk zien we elkaar weer. Naast het uiten van een wens of van hoop drukt een groet ook een houding uit, een houding van welwillendheid jegens degene die je groet, of een houding van verbondenheid van mens tot mens. Dat zien we aan de Hebreeuwse groet *Sjalom!* *Salam* in het Arabisch. *Sjalom aleechem* en *as-salamoe* ‘*alaykoem* betekent oorspronkelijk niet alleen ‘Ik wens je vrede toe’ maar ook: ‘Ik kom met vreedzame bedoelingen. (Wees niet bang.) En: ‘Ik hoop dat er vrede tussen ons is.’

We zullen zien dat de vredegroet bij de Maaltijdviering ook deze bedoeling in zich bergt, ook de uiting is van een vredelievende houding jegens degene die je groet.

In de derde plaats kan groeten sterk op zegenen lijken, wanneer de goede God ook bij het groeten wordt betrokken. *Grüss Gott* is in het Zuid-Duits de welkomstgroet (moge God je groeten). ‘*Adieu!*’ de afscheidsgroet in het Frans (wat eigenlijk betekent: Gode bevolen, aan God vertrouw ik je toe). *Vaya con Dios* klinkt het in het Spaans (ga met God). Op deze wijze zit groeten dicht tegen zegenen aan, als wens, als uiting van welwillende betrokkenheid en als verwijzend naar de Godsnaam die luidt ‘Ik zal er zijn, Ik ga met je mee.’

Ook in het verhaal dat Lucas vertelt ligt groeten en zegenen heel dicht bij elkaar. Maria was gegroet vanuit de hoge hemel door de engel Gabriël. De engel had haar gevraagd had om een kind ter wereld te brengen, dat koning in Israël worden zou, dat vrede zou brengen en gerechtigheid. Haar kind zou Zoon van God worden genoemd.

Maria had uiteindelijk ingestemd. Een enorme beslissing. Haar bereidheid zich beschikbaar te stellen zou verstrekkende gevolgen voor haar hebben, want haar leven zou totaal in de war worden gegooid. Er zou vast en zeker ook schande over haar worden gesproken, als ongehuwde moeder. En ze zou een enorme verantwoordelijkheid op zich nemen, voor een kind met zo’n bijzondere bestemming.

Na haar ontmoeting met de engel reist Maria dus naar haar nicht Elisabet. De engel had van aan Maria gezegd dat Elisabet ook zwanger was, van een kind dat

een groot profeet zou worden.

Als Maria aankomt bij haar nicht, doet Elisabet iets heel bijzonders: onmiddellijk geeft ze Maria haar zegen. Ze gaat daarmee niet alleen vierkant achter haar staan (mijn zegen heb je), ze wenst Maria ook Gods steun en kracht toe bij de aanvaarding van haar opdracht. Elisabet gebruikt daarbij zegenwoorden uit het boek Deuteronomium, die wij ook hebben gelezen vanmorgen. Na de uitroep: *'De meest gezegende ben je van alle vrouwen'* zegt ze: *'en gezegend is de vrucht van je schoot'* (Deuteronomium 28,4a).

Dat juist Elisabeth deze woorden uitspreekt, zij die die zegen zo had ontbeerd, die de vernedering en de mislukking gekend had van het onvruchtbaar zijn, en die nu ervaren heeft, dat God naar haar om heeft gezien – dat juist zij deze woorden van zegen uitspreekt, maakt haar begroeting niet alleen zeer betekenisvol maar ook ontroerend. De groet van Elisabeth is een uiting van verbondenheid (beiden zijn gezegend door God), maar benoemt tegelijk de uniciteit van Maria: haar rol in de geschiedenis zal wel een heel bijzondere zijn.

Dit gebaar, dit groetende en zegenende gebaar van Elisabet, moet voor Maria enorm belangrijk en steunend zijn geweest. Gedragen door de zegen van Elisabet gaat ze in haar opdracht geloven en zingt ze haar blijde lied. Een lied dat ook weer vol beweging is. In haar lied steekt Maria God de hoogte in, omdat gewone, ja zelfs vernederde en verguisde mensen – zoals zij – ertoe doen in Gods ogen en God juist van hen veel verwacht. Ze bezingt haar God als een God die grote omkeringen teweegbrengt. Zo is het in het verleden gegaan en zo zal het ook in de toekomst gebeuren.

Wat is nu de betekenis van de vredegroet bij de Maaltijd? Zijn er parallellen te trekken tussen de zegenende groet van Elisabet en onze woorden van vrede bij de Maaltijdviering?

Al heel vroeg in de geschiedenis van de kerk moet deze gewoonte om elkaar met vrede te groeten vóór het delen van brood en wijn zijn ontstaan. En oorspronkelijk ging die groet met het geven van een kus gepaard. De betekenis van dit gebaar, het geven van de vredegroet, hangt waarschijnlijk met een aantal belangrijke bijbelteksten nauw samen.

Allereerst horen we in de woorden *De vrede van Christus* een echo van woorden die Jezus sprak ten afscheid én die hij sprak als groet toen hij aan de leerlingen als de Levende verscheen. Johannes de evangelist vertelt hoe Jezus vlak voor zijn dood tot de discipelen had gezegd: *'Vrede laat ik jullie na. Mijn vrede is het die ik jullie geef'* (Johannes 14,27). En wanneer Jezus als de opgestane aan de leerlingen verschijnt, zijn de eerste woorden die hij spreekt: *'Vrede voor jullie!'* Tot driemaal toe zegt hij dat (Johannes 20,19.21.26). De vredegroet is een echo van

deze woorden. Met de vredegroet geven we deze woorden van Jezus aan elkaar door. In een bestaan waar de dood onbarmhartig rondwaart en steeds opnieuw gaten slaat, kan de vredegroet van de levende Heer zowel troostend als hoopgevend zijn.

De vredegroet is dus een wens: de vrede die Jezus ons heeft nagelaten en ons heeft toegezegd, die geef ik aan jou door, die wens ik je toe. De vredegroet is ook een verwijzing naar de verzoening die Jezus tot stand heeft gebracht tussen Góð en mensen, een herinnering daaraan. Vooral in de brieven van de apostelen, en dan met name in de groeten bij de aanhef en aan het slot, gaat het over deze vrede. Door Jezus leven en sterven kan er tussen God en mensen vrede zijn. Daarom kunnen we ook zeggen: *Gode bevolen, Ga met God en Wees door God gegroet*. We mogen door Jezus God in onze groet betrekken, elkaar aan Gods liefde en leiding op onze levensweg opdragen. Daaraan herinnert ons de vredegroet. Maar evenzeer geldt de vrede voor verhoudingen tussen mensen onderling. En dan heeft de vrede vooral te maken met de opdracht elkaar te vergeven, het goed te maken met de ander, een nieuw begin te maken. In de Bergrede zegt Jezus daarover:

'Wanneer je een offergave naar het altaar brengt en je je daar herinnert dat je broeder of zuster je iets verwijt, laat je gave dan bij het altaar achter; ga je eerst met die ander verzoenen en kom daarna je offer brengen.'

De vredegroet is dus ook een teken dat het goed zit tussen jou en degene die je groet, dat je het hebt goed gemaakt met elkaar, als dat nodig was. Een teken van onderlinge vrede.

Net zoals de groet van Elisabet, en net zoals de gewone groeten waar de Godsnaam in voorkomt (Grüssgott, A Dieu, Vaya con Dios) heeft ook de vredegroet bij de Maaltijd dus een drievoudige betekenis: het is een wens (je wenst de ander vrede toe), het is een teken van verbondenheid (je spreekt de onderlinge vrede uit) en het is een herinnering aan de belofte die de Godsnaam inhoudt: *Ik zal er zijn, Ik zal je zegenen en behoeden, over je lichten en je vrede geven*.

Ik wil jullie vragen om zo dadelijk, wanneer we elkaar de vredegroet geven, die groet heel bewust met de ander te wisselen.

Dat kan met de gegeven woorden: *'De vrede van Christus (wens ik je toe).'*

Je kunt aan die groet ook een eigen invulling geven, toegespitst op degene die je groet (ik hoop dat je troost vindt in je verdriet; of: Gods zegen bij wat je gaat doen, bijvoorbeeld). De eigen woorden die je eventueel kiest kunnen ook voortkomen uit wat jou zelf sterk bezig houdt (vrede op aarde wens ik je toe; of: Het is toch

goed tussen ons? bijvoorbeeld).

Voor het groeten nemen we de tijd deze keer. Je kunt dus ook van de gelegenheid gebruik maken om iemand speciaal even op te zoeken. (Maar dat kan natuurlijk ook bij het koffiedrinken na de dienst.)

Denk er vast even over na, tijdens de muziek die zal

klinken na de preek.

Vanuit de hoge hemel worden wij allen met vrede gegroet en gezegend met licht. Wij worden geroepen om die groet en die zegen met anderen te delen.

Amen.